

Pomnik upamiętniający mieszkańców Szczepanowa poległych w czasie pierwszej wojny światowej

Szczepanów to niewielka wioska leżąca tuż przy czeskiej granicy, na południowo-zachodnim krańcu powiatu kamiennogórskiego. Najstarsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z końca XIV wieku, kiedy to trafiła ona do dóbr cystersów z Krzeszowa; wioska ta była własnością klasztoru aż do jego sekularyzacji.

Kapliczka domkowa w Szczepanowie

Fragment przedwojennej mapy *Meßtischblatt*
z zaznaczoną lokalizacją pomnika

Oparta o postument płyta szczepanowskiego pomnika

Spośród nielicznych tutejszych zabytków najbardziej okazała jest chyba kapliczka domkowa wznieciona jeszcze za czasów cysterskich, którą można wypatrzeć w dość znacznej odległości od szosy wiodącej skrajem wioski. Znajduje się ona na całkowitym uboczu, pośród gęstwiny drzew i zarośli. Jednak z przedwojennych map wynika, że nigdyś była ona zlokalizowana niemal w centrum wioski, w bezpośrednim sąsiedztwie drogi wiodącej wzdłuż północnego brzegu przepływającego tu potoku Nidka. Dziś droga ta już nie istnieje, pozostały jednak ustawione nigdyś przy niej obiekty, jak choćby ta pomału chyląca się ku całkowitej ruinie kapliczka domkowa.

Podobnie wygląda sytuacja w przypadku pomnika, nigdyś ustawionego właśnie przy tej nieistniejącej dziś drodze. W znanej mi literaturze nie natrafiłem na żadne wzmianki o tym obiekcie, który został chyba całkowicie zapomniany. Okazuje się jednak, że istnieje on do dziś, ale znajduje się na terenie prywatnej i otoczonej ogrodzeniem nieruchomości. Miałem to szczęście, że właściciel terenu wyraził zgodę na moje wejście, obejrzenie pomnika i wykonanie fotografii. W tym miejscu jeszcze raz serdecznie dziękuję za okazaną mi życzliwość!

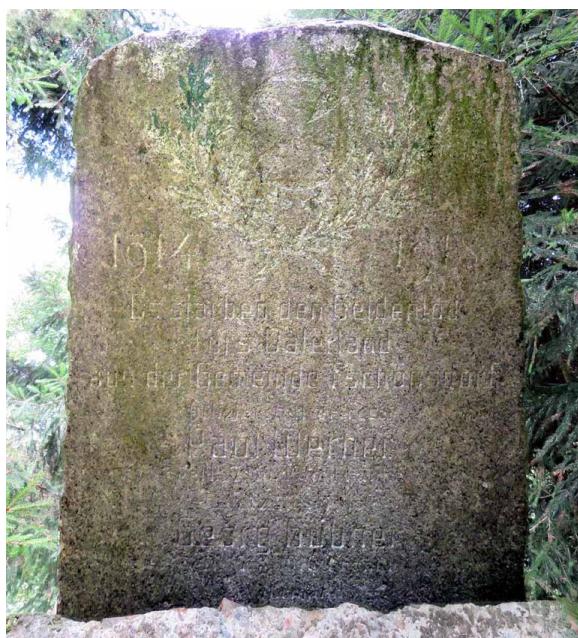
Sam pomnik miał formę steli, czyli ustawionej pionowo kamiennej płyty z inskrypcją. Jej szerokość to 105 cm w pobliżu podstawy oraz 85 cm u góry, zaś grubość to odpowiednio 50 i 25 cm. Tak jak w przypadku podobnego upamiętnienia w pobliskiej Lipienicy, również i w Szczepanowie pomnik prawdopodobnie w latach powojennych został przewrócony.

Monument jedynie obalono, poza tym nie został on w żaden sposób zniszczony, dlatego też do dziś dotrwał bez jakichkolwiek uszkodzeń. Pewnym zaskoczeniem jest fakt, że wspólnie płytę leży oparta o postument, a wyryte na niej napisy skierowane są ku ziemi. Jest to dość dziwne ułożenie jak na przewrócony pomnik. Czyżby obalono go, uderzając w pobliże podstawy? A może próbowano go kiedyś na powrót ustawić na postumencie, jednak usiłowania te zakończyły się niepowodzeniem?

W górnej części pomnika umieszczono dwie skrzyżowane gałęzie z liśćmi dębu otaczające okrągły medalion z krzyżem żelaznym. Po bokach widnieją daty 1914 oraz 1918, a pod nimi wyryto inskrypcję o następującej treści:

**Na steli brak napisów,
gdyż te znajdują się pod spodem**

**Przednia powierzchnia pomnika,
dziś skierowana ku ziemi**

Powyższe na język polski należałyby przetłumaczyć jako: *Zginęli bohaterską śmiercią za ojczyznę, z gminy Szczepanów.* Poniżej wymieniono sześciu poległych mieszkańców. Ponad nazwiskami umieszczono informacje na temat stopnia lub formacji wojskowej. Pierwszy z nich to *Offizierstellverreter*; ten stopień wojskowy nie ma polskiego odpowiednika, a dosłownie należałoby go przetłumaczyć jako zastępca oficera. Kolejni polegli to: rezerwista (niem. *Reservist*), dragon (niem. *Dragoner*), strzelec (niem. *Jäger*) oraz dwóch szeregowych żołnierzy (niem. *Wehrmann*). Z wymienionych tu osób trzy poległy (niem. *gefallen*) we Francji (niem. *Frankreich*), jedna we Flandrii (niem. *Flandern*), a ostatnia z nich zmarła (niem. *gestorben*) w lazarecie w Ziębicach (niem. *Lazareth Münsterberg*). Daty i miejsca śmierci dragona Adolfa Kleinwächtera nie udało mi się odczytać, gdyż akurat w tym miejscu płyta opiera się o pozostałości postumentu.

Na pomniku wymieniono informacje dotyczące 6 poległych żołnierzy, a w 1910 roku w Szczepanowie mieszkało 251 osób. Można więc oszacować, że w czasie pierwszej wojny światowej zginęło 2,4% ogółu mieszkańców, czyli nieco mniej niż w całym okręgu kamiennogórskim, gdzie średnia ta wynosiła 3,2%.

Opisana tu stela jest interesującą pamiątką dokumentującą dawne losy wioski i jej mieszkańców. Czy nie powinno się więc podjąć starań o jej ponowne ustawienie na postumencie albo nawet przemieszczenie w pobliżu głównej drogi wiodącej przez wioskę? Moim zdaniem nie. Szczepanów ma specyficzną lokalizację, a pieszy turysta jest tu chyba rzadkością. Wydaje mi się, że akurat w przypadku tego obiektu najlepiej byłoby nie podejmować żadnych działań; warto pozostawić go w takim stanie jak dziś i w tym miejscu, gdzie ustawiono go przed stuleciem. Ten granitowy głaz może tu bezpiecznie przeleżeć kolejne wieki, nieustannie przyominając związane z nim zamierzchłe wydarzenia.

**Es starben den Helden Tod
fürs Vaterland
aus der Gemeinde Tschöpsdorf**

**Offizierstellverreter
Paul Werner
gef. 7.10.1916 Frankr.**

**Ersatz Reservist
Georg Hübner
gef. 17.3.1916 Frankr.**

**Wehrmann
Heinrich Niepel
gef. 28.9.1918 Flandern**

**Dragoner
Adolf Kleinwächter
gef. [??]**

**Jäger
Robert Lahmer
gef. 17.10.1918 Frankr.**

**Wehrmann
Josef Bauer
gest. 27.12.1914 Laz. Münsterberg**

Powyższe na język polski należałyby przetłumaczyć jako: *Zginęli bohaterską śmiercią za ojczyznę, z gminy Szczepanów.* Poniżej wymieniono sześciu poległych mieszkańców. Ponad nazwiskami umieszczono informacje na temat stopnia lub formacji wojskowej. Pierwszy z nich to *Offizierstellverreter*; ten stopień wojskowy nie ma polskiego odpowiednika, a dosłownie należałoby go przetłumaczyć jako zastępca oficera. Kolejni polegli to: rezerwista (niem. *Reservist*), dragon (niem. *Dragoner*), strzelec (niem. *Jäger*) oraz dwóch szeregowych żołnierzy (niem. *Wehrmann*). Z wymienionych tu osób trzy poległy (niem. *gefallen*) we Francji (niem. *Frankreich*), jedna we Flandrii (niem. *Flandern*), a ostatnia z nich zmarła (niem. *gestorben*) w lazarecie w Ziębicach (niem. *Lazareth Münsterberg*). Daty i miejsca śmierci dragona Adolfa Kleinwächtera nie udało mi się odczytać, gdyż akurat w tym miejscu płyta opiera się o pozostałości postumentu.

Marian Gabrowski